

PM 2007 RIII (Dnr 325-2730/2007)

Förslag till nationell handlingsplan för barns miljörelaterade hälsa

Remiss från socialdepartementet

Borgarrådsberedningen föreslår kommunstyrelsen besluta följande

1. Som svar på remissen överlämnas och återopas denna promemoria
2. Protokollet i detta ärende förklaras omedelbart justerat.

Föredragande borgarrådet Ulla Hamilton anför följande.

Ärendet

Stockholms stad har av socialdepartementet fått "Förslag till nationell handlingsplan för barns miljörelaterade hälsa" på remiss. Förslaget har utarbetats av socialstyrelsen. Remisstiden går ut den 28 september 2007. Staden har lämnats uppskov till den 8 november 2007. Remissförslaget i sin helhet finns att läsa på <http://www.socialstyrelsen.se/Publicerat/2007/9550/2007-131-28.htm>

Socialstyrelsen har utarbetat ett förslag till nationell handlingsplan för barns miljörelaterade hälsa. Arbetet har skett i dialog mellan Socialstyrelsen och andra myndigheter och aktörer, inklusive frivilligorganisationer, representanter för olika yrkeskategorier samt ungdomar. Socialstyrelsen har i arbetet tagit fasta på WHO:s prioriterade målområden.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, exploateringsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, idrottsnämnden, socialtjänstnämnden, stadsbyggnadsnämnden, utbildningsnämnden samt stadsdelsnämnderna Rinkeby-Kista, Älvsjö och Skärholmen. Stadsdelsnämnderna har avstått från att svara på remissen. Exploateringskontoret har svarat med kontorsutlåtande.

Stadsledningskontoret ifrågasätter behovet av en handlingsplan som är närbesläktad med redan existerande planer, program mål m.m. Det vore bättre att arbeta för att barnperspektivet blir en viktig aspekt att ta hänsyn till och beakta i befintliga program och processer som rör samhällsutvecklingen i stort och den fysiska planeringen i synnerhet. Förslaget är ofärdigt och svårbegripligt vilket förstärker kontorets åsikt. Kontoret föreslår att myndigheten i än högre utsträckning arbetar med att identifiera de befintliga handlingsplaner, program, lagrum och myndighetsfunktioner som bör belysa barn- och ungdomsaspekter i sitt arbete.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutade i ärendet utan eget ställningstagande. Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande påpekar att förslaget mer framstår som ett måldokument än en konkret handlingsplan. Förvaltningen anser att det krävs ett förtydligande avseende; vad som ska uppnås, när det ska vara utfört och vem som ska ansvara. Ansvarsfrågan bör beaktas och förtydligas i samtliga åtgärdsförslag för att underlätta vidare uppföljning. Det finns vidare ett behov av att förtydliga kommunernas

roll och ansvar för handlingsplanen. Är tanken att den som andra motsvarande nationella mål ska brytas ned i regionala och/eller lokala handlingsplaner? I så fall bör detta tydligt utformas för hur detta ska gå till.

Idrottsnämnden tror inte på en fastställd planeringsnorm för idrottsytor. Det är ett trubbigt instrument ställt mot behovet av olika typer av idrottsytor och idrottsanläggningar, existerande utbud i närliggande stadsdelar och ungdomars fritidsvanor och önskemål. I stadens idrottspolitiska program anges att idrottsnämnden/förvaltningen aktivt skall bidra till att mark och ytor för idrott, motion, lek och rekreation avsätts i den fysiska planeringen. Nämnden poängterar att en viktig förutsättning är att frågan om god tillgänglighet till områden för lek, rörelse, friluftsliv och rekreation finns med från början i den långsiktiga stadsplaneringen.

Socialtjänstnämnden anser att det är värdefullt att lyfta fram barn och ungdomar i samhällsplaneringen. I vårt komplexa samhälle kan handlingsplaner behöva tas fram för att belysa olika områden och skapa förutsättningar för samverkan. Nämnden anser att handlingsplanen kan få stor betydelse för en bred samverkan mellan olika myndigheter.

Stadsbyggnadsnämndens bedömning är att barnkonventionen och dess tillämpning i stadens handlingsprogram *En god stad för barnet* i kombination med gällande lagstiftning och kommunala program som Miljöprogrammet ger ett gott stöd för att värna om barns miljörelaterade hälsa i den fysiska planeringen.

Nämnden avstår från att lämna synpunkter på de förslag som har relevans på miljömålen, med hänvisning till den kommande fördjupade utvärderingen av de nationella miljö kvalitetsmålen.

Utbildningsnämnden framhåller att den ställer sig positiv till alla insatser som på olika sätt förbättrar hälsa och miljö för barn och unga. Nämnden anser att många av åtgärdsförslagen är angelägna. Nämnden ställer sig dock tveksam till värdet av ytterligare en handlingsplan som berör skolområdet.

Exploateringskontoret anser att stadsövergripande styrdokument som *En god stad för barnet*, *Stockholms parkprogram*, *Handikappolitiskt program för Stockholms stad* tillsammans med nationell plan- och miljölagstiftning ger en god grund att arbeta vidare för att värna barns miljörelaterade hälsa i den fysiska planeringen. Kontoret ställer sig därför tveksamt till behovet av en nationell handlingsplan.

Mina synpunkter

Jag vill inledningsvis hänvisa till respektive specialistanmänds synpunkter avseende detaljerna i förslaget. Mina synpunkter koncentrerar sig istället till de övergripande synpunkterna på remissen.

Staden arbetar med barnperspektivet inom ramen för en rad program och planer. För att skapa en gemensam kunskapsgrund och förhållningssätt vid förtätning och nybyggnationer arbetar stadsbyggnadsnämnden med stadens handlingsprogram *En god stad för barnet* som utgångspunkt. Programmet har utarbetats med anledning av barnkonventionen och ålägger stadens förvaltningar och bolag att arbeta i linje med detta.

Stadsbyggnadskontoret har riktlinjer i sin planhandbok för planarbete som berör barns villkor, särskilt i barnintensiva miljöer.

Stadens parkprogram som antogs av kommunfullmäktige 2005 utgör ett handlingsprogram för utveckling och skötsel av Stockholms stads park- och naturmark. Grundläggande underlag för parkprogrammet utgörs bl.a. av barnkonventionen, Stockholms översiktplan, miljöprogram, integrationsprogram och sociotopkartan. I parkprogrammet framhålls parkernas och naturmarkens betydelse för stockholmarnas vardagsliv, livskvalitet och hälsa. Med direkt bäring på handlingsplanen slås fast att stadens parker bl.a. ska skapa platser för ungdomars uteliv och barns utveckling samt

ge den spontana idrotten fler utrymmen. Parkprogrammet är ett exempel på att bevarande och utveckling av rekreationsvärden dels kan gå under många andra benämningar än naturvård, dels att det ofta inte behöver vara kopplat direkt till översiktsplanen för att ändå vara effektivt.

I stadens idrottspolitiska program betonas under avsnittet *strategi för idrottsnämnden* att idrottsnämnden/förvaltningen aktivt skall bidra till att mark och ytor för idrott, motion, lek och rekreation avsätts i den fysiska planeringen. Staden bör också genom markupplåtelse eller driftsamverkan underlätta för byggande och drift av enskilt drivna idrottsanläggningar där detta löser behov som staden uttryckt.

Sociotopkartan används för att belysa alla stockholmares (inklusive barnens) behov och användning av friytor utifrån sociala och kulturella perspektiv.

I det nya miljöprogram för staden som kommer att bli föremål för kommunfullmäktiges beslut under hösten 2007 anges stadens ambition på miljöområdet utöver den lagstadgade skyldigheten. Miljöprogrammet ställer upp mål om att stockholmarna skall ha god tillgång till variationsrika mark- och vattenområden, att stadsbyggnaderna skall vara långsiktigt hållbara och värdefulla grönområden sparas, inomhusmiljön i stadens förskolor och skolor skall vara god avseende luftkvalitet och ljudnivå staden skall även verka för att barn och ungdomar inte utsätts för skadliga höga ljudnivåer vid konserter, diskotek och evenemang.

I översiktsplanen slås fast att Stockholms gröna struktur ska bestå. Där framhålls vidare att varje stadsdel ska erbjuda områden för närrekreation som har gott lokalklimat och som är fria från störningar. Områdena ska vara lämpliga för lek, motion, avkoppling, samvaro och skönhetsupplevelser och kunna fungera som mötesplats och för nöjes- och festarrangemang.

Med anledning av ovanstående ifrågasätter jag i likhet med flera av stadens nämnder och stadsledningskontoret nyttan av ytterligare ett program som är närbesläktat med redan existerande. Bättre vore att arbeta för att barnperspektivet blir en viktig aspekt att ta hänsyn till och beakta i befintliga program och processer som rör samhällsutvecklingen i stort och den fysiska planeringen i synnerhet. Myndigheten borde i än högre utsträckning arbeta med att identifiera de befintliga program, lagrum och myndighetsfunktioner som bör belysa barn- och ungdomsaspekter i sitt pågående arbete.

Ytterligare anledningar till att åsikten att förslaget är ofärdigt och svårbegripligt är att åtgärdsförslagen i handlingsplanen berör flera politikområden och aktörer i samhället. För att kunna ta ställning till handlingsplanens förslag, behöver åtgärdsförslagen förtydligas bland annat när det gäller kostnader, finansiering, ansvarsfördelning och uppföljning av vidtagna åtgärder.

Remissen kompliceras ytterligare av att åtgärdsförslag, vilka har bäring på miljö kvalitetsmålen, föreslås bearbetas vidare inom ramen för den fördjupade utvärderingen av miljö kvalitetsmålen.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår kommunstyrelsen besluta följande

1. Som svar på remissen överlämnas och återopas denna promemoria
2. Protokollet i detta ärende förklaras omedelbart justerat.

Stockholm den 11 oktober 2007

ULLA HAMILTON

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Sammanfattning av Förslag till nationell handlingsplan för barns miljörelaterade hälsa

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarrådet *Yvonne Ruwaida* (mp) enligt följande.

Jag föreslår borgarrådsberedningen föreslå kommunstyrelsen besluta att

1. som svar på Socialstyrelsens remiss överlämna och återropa detta uttalande
2. stadens nämnder i tillämpliga delar ska arbeta in åtgärdsförslagen i sina verksamhetsplaner
3. förklara beslutet omedelbart justerat
4. samt därutöver anföras:

De 41 åtgärdsförslagen är mycket bra och skulle i tillämpliga delar i mycket högre grad än det görs idag behöva tillämpas i Stockholms stad. Ännu saknas barnkonsekvensanalyser i stadens arbete i många planärenden, där helt uppenbart barn- och ungdomars intressen påverkas.

Barn är mycket känsligare för många miljöproblem än vuxna är, (bland annat på grund av mindre kroppsmassa och snabbare förbränning, miljögifter och störningar kan påverka barnets mentala och fysiska utveckling). Vi måste därför värna deras intressen. Än har Stockholm mycket arbete kvar för att stärka sitt idag minimala arbete vad gäller barns- och ungdomars hälsa och demokratiska inflytande.

Miljöpartiet har tidigare föreslagit att "bulleröron" bör införskaffas i förskole-, fritidslokaler och matsalar. Inomhusmiljöerna är mycket viktiga i våra offentliga lokaler. Det är skamligt att nuvarande majoritet har tagit bort stadens program för miljöanpassat byggande. Nu måste staden förlita sig till byggbranschens goda vilja och hjälper inte till att lyfta fram de seriösa bolagen.

SISAB bör istället för att ta bort barns kojor och att sälja och bebygga skolfastigheter se till att skapa kreativa gröna och hälsosamma lekmiljöer på skolgårdarna. Stadsbyggnadskontoret ska inte tillåta försämrade skolgårdsmiljöer och noggrant se till att nya skolor och förskolor får acceptabla vistelsemiljöer utomhus såväl som inomhus.

Diffust buller och luftkvalitetsfrågor är sådant som inte är direkt påtagligt men oerhört viktigt att åtgärda i barns närmiljö. Partiklar från biltrafiken skadar barns luftvägar. När får vi äntligen se åtgärder för att begränsa dubbdäcksanvändningen i Stockholm?

Miljöpartiet beklagar att nya stadsdelar idag byggs i Stockholm där man medvetet väljer bort utrymmen för barns lek och rörelse. Se bara på Nordvästra Kungsholmens utformning - förskolor och skolor i fruktansvärt buller- och partikelutsatta lägen, sönderbyggda skolgårdar, enskilda planer som kvarter Locknålen, Kalendern m fl. är exempel på att barns intressen inte beaktas tillräckligt i planeringen. Delar av den framtida planeringsinriktningen i stadens Vision 2030 är också den direkt i strid med barns intressen.

Intensiv lobbyverksamhet för att tillåta bostäder i områden med bullernivåer som överstiger tillåtna gränsvärden pågår. Detta trots att vi vet att buller orsakar allvarliga skador. Dessa skador uppkommer, inte samma vecka som man flyttar in en bostad i ett nytt attraktivt läge, utan flera år senare, först när barnen blivit vuxna.

Stockholms stad behöver ett naturvårdsprogram. Parkprogrammet i all ära men att fokusera på den viktiga närnaturen som nu i allt högre tempo exploateras är av yttersta vikt. Närmaturen är så oerhört viktig för de yngsta och även de äldsta i vårt samhälle. Det handlar om fysisk och psykisk hälsa. Den tätortsnära naturen har ett mycket klent skydd i dagens Stockholm.

Trots den goda ansatsen i den nationella handlingsplanen kommer den ensam aldrig att vara tillräcklig. Det krävs ett brett åtagande från alla parter, både offentliga och privata aktörer, för att komma till rätta med våra barns miljörelaterade hälsa.

Särskilt uttalande gjordes av borgarrådet *Ann-Margarethe Livh* (v) enligt följande.

Vi är positiva till att en nationell handlingsplan för barns miljö och hälsa tagits fram. Liksom miljöförvaltningen vill vi se en tydligare beskrivning av varje åtgärdsförslag vad gäller tidplan, vem som ska utföra åtgärden och hur det ska göras.

Vi vill särskilt lyfta behovet av ett stärkt barnperspektiv i planeringen och hänvisar till vårt tidigare förslag om ett barnråd. Vi stödjer särskilt de förslag i handlingsplanen som stärker barnens inflytande i samhällsplaneringen.

Åtgärdsförlagen som syftar till att ta hänsyn till barns behov av lek och rörelse är ytterst viktiga och bör beaktas i staden tillsammans med Miljöförvaltningens rapport om "Barns tillgång till lekområden", vilket vänsterpartiet även lyft fram i en motion på samma tema. Därför är vi särskilt positiva till förslaget om ett särskilt program och resurser för att rusta upp och förnya landets skol- och förskolegårdar. Miljöförvaltningen efterfrågar riktlinjer avseende krav på tillgång till egen förskole- och skolgård och riktvärden för minsta utomhusyta per barn. Detta är ett förslag som vänsterpartiet stödjer.

Idrottsförvaltningen lyfter problemet med att ungdomar med sämre ekonomi, särskilt flickor, idrottar eller motionerar i avsevärt mindre utsträckning än andra. Hälsa tenderar därmed att bli en klassfråga, vilket staden bör ta på största allvar och arbeta aktivt för att motverka.

Vi stödjer också socialtjänstförvaltningen synpunkter om vikten att skapa förutsättningar för samverkan mellan socialtjänsten och de tekniska nämnderna, för att i samhällsplaneringen kunna belysa sambanden mellan sociala problem och samhällsstrukturer.

ÄRENDET

Stockholms stad har av socialdepartementet fått remissen "*Förslag till nationell handlingsplan för barns miljörelaterade hälsa*". Förslaget har utarbetats av socialstyrelsen. Remisstiden går ut den 28 september 2007. Staden har lämnats uppskov till den 8 november 2007. Remissförslaget i sin helhet finns att läsa på <http://www.socialstyrelsen.se/Publicerat/2007/9550/2007-131-28.htm>

Socialstyrelsen fick i sitt regleringsbrev år 2005 i uppdrag att utarbeta ett förslag till nationell handlingsplan för barns miljö och hälsa. Uppdraget har sin grund i Världshälsoorganisationens (WHO) initiativ *Children's Environmental Health Action Plans for Europe*. WHO:s program fokuserar på miljörelaterad hälsa och riskfaktorer i barnens fysiska miljö. Socialstyrelsen tolkar sitt uppdrag som ett första steg mot en handlingsplan för att förbättra barns miljörelaterade hälsa. De 41 åtgärdsförslagen bör alltså bearbetas vidare.

Socialstyrelsen har utarbetat ett förslag till nationell handlingsplan för barns miljörelaterade hälsa. Arbetet har skett i dialog mellan Socialstyrelsen och andra myndigheter och aktörer, inklusive frivilligorganisationer, representanter för olika yrkeskategorier samt ungdomar. Stockholms stad har inte varit representerad i framtagandet av förslaget.

Socialstyrelsen har i arbetet tagit fasta på WHO:s prioriterade målområden:

- I Rent dricksvatten och goda sanitära förhållanden.
- II Främjande vardagsmiljöer, ökad fysisk aktivitet och skadeförebyggande arbete.
- III Frisk luft och minskad respiratorisk sjukdom.
- IV Minskade kemiska och fysikaliska miljörisker samt god arbetsmiljö.

Under respektive målområde finns ett antal åtgärdsförslag, totalt 41 stycken. Inledningsvis avhandlas barns rättigheter. Åtgärdsförslagen i det avsnittet lyfter fram det viktiga arbetet med barnkonsekvensbeskrivningar, miljökonsekvensbeskrivningar med hänsyn till barn och barns delaktighet.

Under *målområde I* ges förslag som syftar till att ge alla barn dricksvatten av god kvalitet. Förslagen under *målområde II* betonar barns rätt att fritt kunna leka och röra sig i sin vardagsmiljö, så att flickor och pojkar kan vara tillräckligt fysiskt aktiva för att minska risken för övervikt. Det förutsätter säkra miljöer vilket leder till förslag om skadeförebyggande arbete. *Målområde III* handlar om att minska allergi, astma och andra sjukdomar i luftvägarna genom att säkerställa en god luftkvalitet. Förslagen i avsnittet rör luftkvaliteten på skol- och förskolegårdar, samt inomhusluften hemma, i förskolan, i skolan och på fritidshemmet. Under *målområde IV* behandlas miljöföroreningar, buller, strålning och barnens arbetsmiljö, dvs. skolan, förskolan och fritidshemmet. Flera av förslagen syftar till att skydda barn mot kemikalier.

Arbetet med förslaget till handlingsplan sammanfaller tidsmässigt med arbetet med att ta fram Miljömålsrådets underlag till fördjupad utvärdering av de nationella miljö kvalitetsmålen. Dessa ska lämnas till regeringen under år 2008. Tretton av åtgärdsförslagen faller tydligt inom ramen för miljömålsarbetet. Remissen föreslår att dessa bearbetas vidare inom ramen för miljömålsarbetet.

BEREDNING

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, exploateringsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, idrottsnämnden, socialtjänstnämnden, stadsbyggnadsnämnden, utbildningsnämnden samt stadsdelsnämnderna Rinkeby-Kista, Älvsjö och Skärholmen. Stadsdelsnämnderna har avstått från att svara på remissen. Exploateringskontoret har svarat med kontorsutlåtande.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 12 september 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret har tagit del av förslaget till nationell handlingsplan för barns miljörelaterade hälsa och anser i likhet med Socialstyrelsen att barnperspektivet behöver manifesteras och stärkas i de flesta av samhällets planeringsprocesser. Stadsledningskontoret väljer att göra generella kommentarer på förslaget och överläter åt övriga remissinstanser med specialistkunskaper att kommentera detaljer.

Stadsledningskontoret kan konstatera att barns och ungdomars behov har stärkts genom FN:s barnkonvention. Staden har med anledning av barnkonventionen utarbetat handlingsprogrammet *En god stad för barnet*, som ålägger stadens förvaltningar och bolag att arbeta i linje med den. Vidare används Sociotopkartan för att belysa alla stockholmares (inklusive barnens) behov och användning av friytor utifrån sociala och kulturella perspektiv.

Åtgärdsförslagen i handlingsplanen berör flera politikområden och aktörer i samhället. För att kunna ta ställning till handlingsplanens förslag, behöver åtgärdsförslagen, vilket även remissen påpekar, förtydligas bland annat när det gäller kostnader, finansiering, ansvarsfördelning och uppföljning av vidtagna åtgärder. Remissen kompliceras även av det faktum att de åtgärdsförslag, vilka har bäring på miljökvalitetsmålen, föreslås bearbetas vidare inom ramen för den fördjupade utvärderingen av miljökvalitetsmålen.

Med anledning av ovanstående ifrågasätter stadsledningskontoret nyttan av ytterligare ett program som är närbesläktat med redan existerande. Bättre vore att arbeta för att barnperspektivet blir en viktig aspekt att ta hänsyn till och beakta i befintliga program och processer som rör samhällsutvecklingen i stort och den fysiska planeringen i synnerhet. Att förslaget dessutom är ofärdigt och svårbegripligt förstärker denna åsikt. Stadsledningskontoret föreslår alltså att myndigheten i än högre utsträckning arbetar med att identifiera de befintliga program, lagrum och myndighetsfunktioner som bör belysa barn- och ungdomsaspekter i sitt pågående arbete.

Idrottsnämnden

Idrottsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 18 september 2007 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen i rubricerat ärende.

Idrottsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 17 augusti 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Ett nytt idrottspolitiskt program har antagits av idrottsnämnden. Programmet innehåller en vision för möjligheter till fysisk aktivitet i Stockholm, ett antal långsiktiga mål för nämndens verksamhet och strategier för att uppnå målen. Det handlar om att skapa förutsättningar för ett aktivt idrottande i staden, det gäller jämställdhet i satsningarna och god tillgänglighet för alla grupper, och för föreningarna att ha inflytande över drift och skötsel av anläggningarna. Idrott ska ingå som en del i det goda samhället.

Det *idrottspolitiska programmet* säger, bland annat i avsnittet *vision för idrottsnämnden*, att idrott och motion är en av de mest utbredda mänskliga aktiviteterna. Den har stor betydelse för vårt fysiska och psykiska välbefinnande. Idrott, motion, friluftsliv och lek spelar en viktig roll i de flesta människors liv och bidrar till ett rikare socialt liv och en förbättrad folkhälsa.

Förvaltningen känner inte någon större oro vad gäller just fysisk aktivitet i de yngre åldersgrupperna (Blomdahl/Elofsson, "Hur många motionerar/idrottare för litet och vilka är de?"). Däremot finns det i ett helhetsperspektiv där kostvanor och andra hälsofaktorer läggs samman en oro för de yngre. Oron vad gäller bristande fysisk aktivitet finns främst för tonårsgruppen, och där främst den äldre tonårsgruppen, där andelen fysiskt aktiva idag är låg och

har minskat ytterligare de senaste åren. Detta påvisas i flera forskningsrapporter. Ett annat tecken är att grupper med sämre ekonomi, framförallt bland flickor, idrottar eller motionerar i avsevärt mindre utsträckning än andra. Hälsa tenderar därmed att bli en klassfråga (Blomdahl/Elofsson, och Engström L-M, "Idrott som social markör").

Det betonas också i det idrottspolitiska programmet under avsnittet *strategi för idrottsnämnden* att nämnden/förvaltningen aktivt skall bidra till att mark och ytor för idrott, motion, lek och rekreation avsätts i den fysiska planeringen. Staden bör också genom markupplåtelse eller driftsamverkan underlätta för byggande och drift av enskilt drivna idrottsanläggningar där detta löser behov som staden uttryckt.

Översiktsplanen är stadens dokument för långsiktiga planer för planering och byggande av en hållbar stad. Stockholm är en huvudstad som expanderar kraftigt vad gäller arbetsmarknad och befolkningstillväxt. Det medför att behovet av samhällsservice ökar. Här ryms frågor som långsiktigt behov av idrottsytor och olika idrottsanläggningar, evenemang av olika slag och regionala frågor.

Det har från och till diskuterats om att ta fram en planeringsnorm för idrottsytor i nya bostadsområden eller som stöd i förtätning av äldre stadsdelar. Utgångspunkten i byggandet av idrottsanläggningar har historiskt och i huvudsak även idag varit knutet till byggandet av nya skolor. Behovet av idrottsanläggningar har alltså i första hand kopplats till skolornas möjligheter att upprätthålla idrottslektioner. Samtidigt har anläggningarna fyllt en funktion för idrottsklubbarna i staden. Standarden har i huvudsak varit en gymnastiksal/sporthall och en bollplan kopplad till respektive skola, och en samlande idrottsplats för att täcka behovet för flera skolor i närliggande stadsdelar.

Samtidigt har bland annat idrottsrörelsen genom opinionsbildning varit pådrivande för att få fram kommunala investeringar i olika specialanläggningar som ishallar, bandybanor, friidrottshallar, specialanläggningar för gymnastik, ridanläggningar, konstgräsplaner, tävlingsanläggningar i övrigt för olika sporter och även större publika idrottsanläggningar. Alla dessa anläggningar har samtidigt blivit en tillgång även för skolorna och enskilda utövare.

Idrotten som samhällssektor har i allt högre utsträckning fått en ökad kunskap om vilka som är idrottsaktiva eller passiva, och vilka önskemål om satsningar som finns i olika ungdomsgrupper, och vilka satsningar som främst gynnar ett folkhälsoperspektiv. Samtidigt har de kommunala politiska organen alltmer systematiskt samlat sig till att formulera visioner och långsiktiga mål för idrottssatsningarna. Sammantaget skapar detta allt bättre förutsättningar för att idrottsfrågorna ska få en mer framskjuten plats i stadsplanering och samhällsutveckling.

Den stora satsningen på barn och ungdom, satsningen för en positiv fritid och för folkhälsa måste dock än tydligare lyftas in i stadsplaneringen. Förvaltningen tror inte på en fastställd planeringsnorm. Det är ett trubbigt instrument ställt mot behovet av olika typer av idrottsytor och idrottsanläggningar, existerande utbud i närliggande stadsdelar, och ungdomars fritidsvanor och önskemål. Däremot måste idrotts- och motionsfrågorna i planeringen av nya bostadsområden och förtätningen av äldre stadsdelar finnas representerade av idrottsförvaltningen, skolorna och idrottsrörelsen.

Kommunens roll i folkhälsoarbetet är att se till att stödja föreningslivet samtidigt som de som inte vill delta i föreningsaktivitet ska kunna vara aktiva och att de fysiskt inaktiva ska aktiveras. Det finns därmed många kommunala aktörer som medverkar till en bättre folkhälsa. Det gäller idrottsförvaltningen med stödet till idrottsföreningar, utbudet av idrottsanläggningar och egen verksamhet med folkhälsoinriktning. Det gäller skolor, förskolor, fritidsgårdar och parklekar och andra spontanidrottsytor. Det gäller samtidigt stadsbyggnadskontoret i sitt stadsplanearbete.

Frågan är också enligt förvaltningen när det gäller fysisk aktivitet hur jämställdhetsperspektivet ska kunna kombineras med ett socio-ekonomiskt perspektiv. Om vi ska nå de minst aktiva grupperna är det också de med minst ekonomiska resurser vi ska sikta in oss på. Flickor dominerar i individuell idrott, ridning, gymnastik, aerobics, dans. Pojkar dominerar i fotboll, innebandy, ishockey, golf och gym. Perspektivet bör bli att alla ska ha möjlighet att utöva sitt fritidsintresse allmänt och specifikt inom idrottsområdet. Staden måste därför satsa på att tillgodose olika typer av intressen så att flickor och pojkar får lika stor del av de offentliga resurserna (Blomdahl/Elofsson, "Vilka idrottsanläggningar vill ungdomar i Stockholm stad att det ska satsas på? ").

I visionen i idrottspolitiska programmet finns att stödet till idrotten ska präglas av ett regi-

onalt synsätt med samarbete över kommungränserna. Förvaltningen tror att regionalt samarbete förutsätter regional samfinansiering, eller bilaterala lösningar där två eller fler inblandade kommunerna har en tydlig nytta av samarbetet.

Förvaltningen har sammanfattningsvis redovisat att det inom den kommunala sektorn pågått diskussioner om att ta fram en planeringsnorm för idrottsytor vid planering av nya bostadsområden eller förtätning av äldre stadsdelar. Det är enligt förvaltningen oerhört komplicerat att fastställa en planeringsnorm för idrottsytor generellt. I huvudsak måste man enligt förvaltningen se till att den förvaltning som är ansvarig för idrottsfrågorna finns med i planeringsprocessen och får delta i utformningen av nya bostadsområden och bostadsförtätning utifrån sin djupa kunskap om situationen för idrottande i staden.

Det finns dock redan idag ett embryo till en planeringsnorm för idrottsytor i Stockholm. En del i en norm är att kommunfullmäktige fastställt att idrottsytor som tas i anspråk vid exploatering ska ersättas av minst likvärdig idrottsyta i närområdet. Det ska alltså ske en kompensation som innebär att man uppnår en bättre eller minst likvärdig kvalitet för idrottandet i området. En annan del i en norm är att kommunfullmäktige beslutat att det i framtiden inte ska byggas mindre gymnastiksalar i anslutning till skolor utan att alla nya idrottshallar som byggs i staden ska ha fullstora mått, dvs. spelmått på 20m x 40m x 7 m. Det betyder att de flesta inomhusidrotter kan få möjlighet att utövas i de nya hallarna.

Det är enligt förvaltningen möjligt att man kan komplettera dessa beslut med delar som stärker planeringen av idrottsytor i framtiden utan att man formulerar en planeringsnorm. Det viktigaste är dock att idrottsfrågorna, frågor om lek och rörelse, friluftsliv och rekreation, och tillgängligheten inom alla dessa områden, redan från början finns med i den långsiktiga stadsplaneringen. Det är också viktigt att olika kommunala aktörer finns med i planeringen samtidigt som direkt berörda medborgare och barn och unga får en plats i planeringsprocessen.

Det är enligt förvaltningen oerhört angeläget att skapa en trygg och säker kommun och att det lokala skadeförebyggande arbetet utvecklas. Inom idrottsnämndens ansvarsområde finns ett aktivt arbete med säkerhetsfrågorna på idrottsanläggningarna, främst inom- och utomhusbassängbaden. Det är dock viktigt att detta arbete ständigt prövas och omprövas och att personal utbildas samt att informationen om farliga miljöer når alla grupper. Drunkning är den tredje vanligaste dödsorsaken bland skador och olyckor, efter trafikskador och självförvållade skador. Det är därför viktigt att det finns riktlinjer för säkerheten på baden och att ansvarsfrågorna kring strandbaden är tydliga.

Utifrån denna redovisning av ställningstaganden och arbetsformer i Stockholm stad i frågor om fysisk aktivitet föreslår förvaltningen att idrottsnämnden i huvudsak ställer sig bakom de förslag till stärkande av barns inflytande i planeringsprocesser, och utökad fysisk aktivitet, också med ett ökat statligt åtagande från centrala myndigheter, samt förslag om ökad säkerhet, som framförs i handlingsplanen och som direkt berör idrottsnämndens ansvarsområde.

Miljö och hälsoskyddsnämnden

Miljö och hälsoskyddsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 18 september 2007 att överlämna förvaltningens förslag till kommunstyrelsen utan eget ställningstagande.

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 14 september 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Miljöförvaltningen ställer sig i likhet med vad som tidigare framförts, positiv till en nationell handlingsplan med åtgärdsförslag för att förbättra barns miljörelaterade hälsa. Miljöförvaltningen bedömer i likhet med tidigare remissvar att det finns ett generellt behov av att förtydliga handlingsplanen så att den blir mer verkningsfull. Varje åtgärdsförslag bör beskriva vad som skall göras, när det skall vara utfört och vem/vilka som ska ansvara för utförandet. Ansvariga centrala myndigheter bör verka för att få fram åtgärdsprogram som syftar till åtgärder redan vid källan.

Miljöförvaltningen vill påpeka att det föreligger risk för dubbelarbete, i de fall där det finns flera liknande åtgärdsförslag och där det redan finns ett befintligt mål som innefattar åtgärdsförslaget. Härav vikten att förtydliga uppgifter och ansvarsroller samt i möjligaste mån samordna åtgärdsförslagen med varandra samt med redan befintliga mål. I detta sammanhang välkomnar miljöförvaltningen förslaget om att utreda tillsynsansvaret över den fysiska miljön på skolor, som innefattas i både arbetsmiljölagstiftningen och miljöbalken.

Miljöförvaltningen har valt att kommentera enligt nedan med avseende på de av åtgärdsförslagen som berör kommunens tillsynsarbete och där det har funnits synpunkter att framföra.

Främjande av vardagsmiljöer – barns behov av lek och rörelse, fysisk aktivitet

Miljöförvaltningen ställer sig positiv till åtgärdsförslagen som syftar till att ta hänsyn till barns behov av lek och rörelse, dock med viss reservation i likhet med tidigare för ett utökat delmål inom God bebyggd miljö om hur barns behov av lek och rörelse skall tillgodoses i de olika miljöer där de vistas. Enligt miljöförvaltningens mening täcks det utökade delmålet redan in av folkhälsomålen målområde 9, 5 och 3 och då målområde 5 omfattar samtliga miljö kvalitetsmål, ser förvaltningen inget behov av ett utökat delmål. Miljöförvaltningen efterfrågar likväl kunskapsstärkande åtgärder inom området samt uppmuntran i kommunens arbete att nå både miljö- och folkhälsomålen.

Miljöförvaltningen ställer sig positiv till förslaget om att göra en systematisk genomgång av samtliga kommuners sätt att arbeta med frågan om fysisk planering utifrån barns behov av tillgång till fysisk miljö så att goda exempel kan fångas upp och spridas. I detta sammanhang vill miljöförvaltningen uppmärksamma förvaltningens rapport "Barns tillgång till lek-områden" som togs fram under våren 2007. Rapporten visar på analyser av faktiska gångavstånd mellan barns lekområden och bostäder, förskolor och grundskolor i syfte att studera barns tillgänglighet till lekområden i Stockholm stad. Skillnader i tillgänglighet kan utläsas för olika stadsdelar, till områden med naturlek och för barn med och utan vuxens sällskap. Hinder för tillgängligheten kan vara brist på lämpliga lekområden i närheten, osäkra färdvägar eller hindrande trafik. Miljöförvaltningens förhoppning är att rapporten och dess rekommendationer för att tillförsäkra tillgängliga lekområden vid stadsplaneringen, kan vara av intresse även för andra kommuner.

Miljöförvaltningen stödjer förslag till upprättande av särskilt program och resurser för att inventera, rusta upp och förnya landets skol- och förskolegårdar, så att de inspirerar till lek och rörelse. I strävan efter att göra lekområden tillgängliga är det viktigt att belysa kvalitetsaspekten; lekområden bör inbjuda till lek och rörelse. Efterfrågan på förskoleplatser i Stockholm är stor liksom krav på nybyggnation av barnstugor i innerstaden. Enligt kommunens riktlinjer ska det finnas möjlighet till lek utomhus på varje förskola. I syfte att uppfylla bägge dessa krav har förvaltningens gått mot att acceptera små eller obefintliga egna förskolegårdar så länge det funnits en lekpark eller naturområde i nära anslutning till förskolan. Risken med detta förfarande är att befintliga parker och naturområden överbelastas och att avståndet till närliggande lekplats blir ett hinder för framförallt förskoleverksamheter med många mindre barn, med risk för att barnens utvistelse blir begränsad. I detta sammanhang efterfrågar miljöförvaltningen riktlinjer avseende krav på tillgång till egen förskole- och skolgård och riktvärden för minsta utomhusyta per barn.

Frisk luft

Miljöförvaltningen anser i likhet med tidigare svar att ett nytt delmål under miljömålet Frisk luft bör innefatta mått på kvävdioxid och PM10 i syfte att säkerställa att alla förskolor och skolor har en god luftkvalitet på sina gårdar eller uteplatser. Ett målvärde på 15 µg/m³ kvävedioxid bedöms vara rimligt eftersom kvävedioxid är en bra indikator för avgaspartiklar som utgör s.k. ultrafina partiklar (PM_{0,1}). Dessa partiklar är sannolikt orsaken till många av de konstaterade hälsoeffekter hos barn som vistas nära starkt trafikerade gator och vägar. Ett mål på t.ex. 15 µg/m³ PM10 vid skolor och förskolor år 2015 skulle eventuellt kunna vara rimligt eftersom det är de lokala utsläppskällorna som överväger. PM10 är en bra indikator för slitagepartiklar från vägtrafik. Hälsoeffekterna för dessa partiklar är andra än för avgaspartiklar varför ett NO₂-mål och ett PM10-mål kompletterar varandra.

Buller

Miljöförvaltningen ställer sig i likhet med tidigare svar tveksam till ett mål för ljudnivåerna på förskolor, skolor och fritidshem, som innebär att de genomsnittliga ljudnivåerna är lägre än 75 dBA år 2010 och 70 dBA år 2015 under en 8-timmars arbetsdag. Miljöförvalt-

ningen ställer sig frågan om det är ett rimligt mål - vilka 8-timmarsnivåer förekommer på förskolor, skolor och fritidshem idag? Målet bedöms vara svårt att följa upp, hur ska mätningar genomföras och hur tillförlitliga blir resultaten? Tiden 2010 bedöms vara alltför kort satt.

I enlighet med vad som sägs i förslaget så är det största problemet det ljud som barnen själva genererar och detta kan Miljöförvaltningen instämma i. Miljöförvaltningen utförde 2002 en undersökning av barns ljudmiljö på förskolor i Stockholm 2002 som visade på ljudnivåer runt 80 dBA under kortare perioder samt ljudnivåer på 75 dBA under varierande lång tid av dagen. Från miljöförvaltningens sida bör arbetet med att begränsa ljudnivåerna på förskolor, skolor och fritidshem inrikta sig på att säkerställa att lokalerna är ändamålsenliga. I detta sammanhang har efterklangstiden en avgörande betydelse och genom att ställa krav på efterklangstider i förskolor, skolor och fritidshem, kan ljudmiljön förbättras och Utgångspunkt bör vara Svenska Standard (SS 02 52 68) Byggakustik-Ljudklassning av utrymmen i byggnader – Vårdlokaler, undervisningslokaler, dag- och fritidshem, kontor och hotell.

Socialtjänstnämnden

Socialtjänstnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 20 september 2007 att godkänna tjänsteutlåtandet som svar på remissen.

Socialtjänstförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 3 september 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Barn och unga har svårare än vuxna att göra sin röst hörd och framföra sina synpunkter. Förvaltningen anser att det är bra att ta fram en nationell handlingsplan för hur man systematiskt ska arbeta för att stärka barns miljörelaterade hälsa. Den kan bli ett värdefullt stöd för att lyfta fram barns behov i samhällsplaneringen.

De områden som förslaget till en nationell handlingsplan för barns miljörelaterade hälsa föreslås omfatta ingår i begränsad omfattning i socialtjänstens ansvarsområde. Världshälsorganisationens målområde *främjande vardagsmiljöer, ökad fysisk aktivitet och skadeförebyggande arbete* och det nationella målet *god bebyggd miljö* omfattas dock av socialtjänstens ansvar.

Enligt bestämmelserna i socialtjänstlagen (SoL) 3 kap. 1 och 2 §§ hör bland annat till socialnämndens uppgifter att medverka i samhällsplaneringen och i samarbete med andra samhällsorgan, organisationer, föreningar och enskilda främja goda miljöer i kommunen. Socialnämndens medverkan i samhällsplaneringen ska bygga på nämndens sociala erfarenheter och särskilt syfta till att påverka utformningen av nya och äldre bostadsområden i kommunen. I SoL kap. 5 1 § anges också att socialnämnden ska verka för att barn och ungdomar växer upp under goda förhållanden.

Formerna för socialtjänstens deltagande i samhällsplaneringen har inte närmare reglerats i SoL. Samhällsplaneringen måste emellertid utformas bland annat utifrån kunskaperna om sociala villkor. Tekniska och andra data behöver kompletteras med sociala fakta i den fysiska planeringen. Socialtjänstens uppgift är här främst att dokumentera och analysera sociala förhållanden och problem och belysa sambanden mellan sociala problem och samhällsstrukturen. Det är angeläget att skapa förutsättningar för samverkan mellan socialtjänsten och de tekniska nämnderna för att man i samhällsplaneringen ska kunna dra nytta av såväl socialtjänstens som övriga nämnders kompetens.

Ett sätt att skapa förutsättningar för att utveckla arbetet med fysisk planering utifrån barns behov är att sprida goda exempel. Handlingsplanen föreslår att en central myndighet får i uppdrag att göra en systematisk genomgång av kommunernas sätt att arbeta med dessa frågor och sprida goda exempel. Förvaltningen tillstyrker detta förslag. Detta ansvar skulle exempelvis kunna läggas på länsstyrelserna som redan idag har ansvar för tillsynsfrågor inom olika områden.

Handlingsplanen framhåller att Sverige åtagit sig att följa FN:s barnkonvention och man föreslår att med barnkonventionen som grund ska barnkonsekvensanalyser tas fram i alla frågor som rör barn. Barn och ungdomar bör så långt möjligt göras delaktiga i utformningen

av samhället. Att öka och stärka barns och ungas inflytande är en kärnfråga för alla politik-områden, men i synnerhet när det gäller barn-, ungdoms- och demokratifrågor. Förvaltningen tillstyrker dessa förslag.

Sammantaget anser förvaltningen att det är värdefullt att lyfta fram barn och ungdomar i samhällsplaneringen. I vårt komplexa samhälle kan handlingsplaner behöva tas fram för att belysa olika områden och skapa förutsättningar för och framhålla vikten av samverkan. Förslaget till nationell handlingsplan för barns miljörelaterade hälsa kan få stor betydelse för en bred samverkan mellan olika myndigheter.

Stadsbyggnadsnämnden

Stadsbyggnadsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 27 september 2007 att som svar på remissen från kommunstyrelsen överlämna och åberopa kontorets tjänsteutlåtande.

Särskilt uttalande gjordes av ledamoten Cecilia Obermüller (mp), *bilaga 1*.

Stadsbyggnadskontorets tjänsteutlåtande daterat den 10 september 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Barns och ungdomars behov har stärkts genom FN:s barnkonvention. Ett exempel är Stockholms stads handlingsprogram *En god stad för barnet*, vilket tar sin utgångspunkt i konventionen och som ålägger stadens förvaltningar och bolag att arbeta i linje med den.

Kontoret har utvecklat såväl planeringsunderlag som förhållningssätt i syfte att stärka barnkonventionens intentioner i den fysiska planeringen. Sociotopkartan är det planeringsunderlag som i första hand belyser stockholmarnas inklusive barnens användning av friytor utifrån ett socialt och kulturellt perspektiv. Det senaste året har kontoret även utvecklat ett gemensamt förhållningssätt i planeringen, vilket har sin utgångspunkt i barnkonventionen och ”barnets bästa”. Det betyder att barnperspektivet ska finnas med i tillämpningen av miljöbalken, plan- och bygglagen m fl lagstiftningar samt kommunala program i den fysiska planeringen.

Åtgärdsförslagen i handlingsplanen berör flera politikområden och aktörer i samhället. För att kunna ta ställning till handlingsplanens förslag, behöver åtgärdsförslagen, vilket även remissen påpekar, förtydligas bland annat när det gäller kostnader, finansiering, ansvarsfördelning och uppföljning av vidtagna åtgärder. Remissen kompliceras även av det faktum att de åtgärdsförslag, vilka har bäring på miljökvalitetsmålen, föreslås bearbetas vidare inom ramen för den fördjupade utvärderingen av miljökvalitetsmålen.

I förslaget till nationell handlingsplan lyfts Stockholm fram som ett exempel på en kommun:

”som valt att hantera frågan om barns behov av platser från fall till fall, efterhand som olika förtätningsprojekt eller nybyggnadsprojekt blir aktuella. Bedömningen av barnens behov blir huvudsakligen en fråga som de projekterande arkitekterna eller de beslutande planerarna får ta ställning till utan tillgång till allmänna riktlinjer”.

Det är ett missförstånd, kontoret bedriver ett seriöst arbete för att skapa en gemensam kunskapsgrund och förhållningssätt med stadens handlingsprogram *En god stad för barnet* som utgångspunkt. Vidare finns riktlinjer i kontorets planhandbok för planarbete som berör barns villkor särskilt i barnintensiva miljöer.

Synpunkter på handlingsplanens åtgärdsförslag

Nedan kommenterar kontoret de förslag, vilka har relevans för nämndens ansvarsområde.

Förslag 11 tar upp behovet av att utarbeta naturvårdsprogram till översiktsplanen, bl. a. i syfte att med planering av naturvård. Kontoret anser dock att Stockholm är ett exempel på att bevarande och utveckling av rekreationsvärden dels kan gå under många andra benämningar än naturvård, dels att det ofta inte behöver vara kopplat direkt till översiktsplanen för att ändå vara effektivt. I Stockholms stad finns ett parkprogram – ett handlingsprogram för utveckling och skötsel av Stockholms stads park- och naturmark. Programmet ger råd och riktlinjer för att ta tillvara och utveckla park- och naturmarkens värden, förutsättningar, ka-

raktärer och innehåll i planering, projekt och skötsel och är behandlat av kommunfullmäktige. Översiktsplanen behandlar mark- och vattenanvändningen som endast är en delaspekt när det gäller att bevara och utveckla möjligheterna till fysisk aktivitet. Gällande översiktsplan i Stockholm slår fast att grönstrukturens värden, samband och framkomlighet ska bevaras och utvecklas i den fysiska planeringen. Som underlag för detta arbete, liksom för förvaltning, finns sociotopkartan som visar på kvaliteter och brister i hela grönstrukturen.

Förslagen 21 och 22, vilka berör miljömålet *Ren luft* och *God bebyggd miljö*, kommer enligt remissen att bearbetas vidare inom ramen för den fördjupade utvärderingen av de nationella miljökvalitetsmålen, varför kontoret avstår från att ge synpunkter på förslagen i denna remiss.

Kontorets bedömning är att barnkonventionen och dess tillämpning i stadens handlingsprogram *En god stad för barnet* i kombination med gällande lagstiftning och kommunala program som exempelvis Miljöprogrammet idag ger ett gott stöd för att värna om barns miljörelaterade hälsa i den fysiska planeringen.

Utbildningsnämnden

Utbildningsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 20 september 2007 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Särskilt uttalande gjordes av ledamot Anna Fredriksson (mp) vilket även ledamot Inger Stark (v) anslöt sig till, *bilaga 1*.

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 23 augusti 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Utbildningsförvaltningen vill betona att förvaltningen är positiv till alla insatser som på olika sätt förbättrar hälsa och miljö för barn och unga. Utbildningsförvaltningen ställer sig dock tveksam till värdet av ytterligare en handlingsplan. Många av åtgärdsförslagen är angelägna men borde kunna införas i arbetsmiljölagen, byggnadslagstiftningen, läroplaner, miljöbalken etc.

Förvaltningen ställer sig även frågande till att kostfrågor, psykisk ohälsa, självmordsvåd, stress och andra psykosociala faktorer är undantagna ur en handlingsplan för barns miljörelaterade hälsa. Förvaltningen menar att ett samlat handlingsprogram som berör alla problemområden som rör det förebyggande arbetet för barns och ungas hälsa inom förskola, skola och skolbarnsomsorg, skulle göra det mer överblickbart för rektor, personal, elever och föräldrar. Samtidigt anser förvaltningen att skolan redan har flera olika lagar och förordningar som styr verksamheten.

Utbildningsförvaltningen har svårt att överblicka vilka konsekvenser handlingsprogrammets åtgärdsförslag kommer att ha för kommunen samt för respektive rektor. Förvaltningen har även svårigheter att överblicka innehållet i handlingsplanen. Planen har många åtgärdsförslag och att åtgärdsförslagen har olika dignitet. Förslag på nya program respektive utredningar blandas med konkreta åtgärdsförslag. Det är även svårt att förstå varför en del åtgärdsförslag inte slagits ihop. T.ex. varför är inte åtgärdsförslag 34 (Kunskapen om riskerna med UV-exponering av barn behöver förbättras hos vuxna som arbetar med barn) en del av förslag 39 (Utbilda personalen i förskolan, skolan och fritidshemmen, samt personal inom barn- och skolhälsovård, om hur miljön påverkar barns hälsa).

Utbildningsförvaltningen anser att det är värdefullt att handlingsplanen lyfter fram barnperspektivet och att barn ska ha inflytande i frågor som berör dem. Förvaltningen menar att utredaren borde ha inbjudit yngre elever än 16 åringar, att delta i de workshops som anordnades för att få in ytterligare synpunkter.

Utbildningsförvaltningen vill lyfta fram att eleverna vistas en begränsad tid i skolan och av den tiden tillbringar de den längsta tiden i klassrummet. Förvaltningen anser utifrån detta att det är viktigt att prioritera resurser och för att förbättra inomhusmiljön, som bra ventilation i skolan, filter av hög kvalitet när skolan ligger nära hårt trafikerade vägar, ljuddämpande material i tak eller väggar etc. Men förvaltningen anser även att det angeläget att barn i för-

skola, skola och skolbarnsomsorg har tillgång till en stimulerande gård som utmanar barn och unga med olika intressen till fysik aktivitet.

Förvaltningen vill framhålla att tydliga handlingsprogram kan bidra till att påskynda det förebyggande arbetet för att främja barns hälsa. Förvaltningen menar att tydliga tidsplaner för de olika åtgärdsförslagen skulle göra dem effektivare.

Förvaltningen vill avslutningsvis i anknytning till åtgärdsförslag 13 betona värdet av att sammanställa barns vikt och längd. Skolsköterskorna i Stockholm beräknade BMI, kvoten mellan vikt och längd på alla elever i grundskolan och gymnasiet under läsåret 05/06. Resultatet visade att 4,2 procent av eleverna i grundskolan och 2,2 procent i gymnasiet hade ett BMI på 28 (kraftig övervikt på gränsen till fetma) eller mer. Andelen överviktiga barn (BMI på 28 och högre) i grundskolan varierade stort mellan stadsdelarna, med som lägst en andel på 1,7 procent ända upp till en andel på över 8 procent i två invandrartäta förorter. Skolöverläkaren återkopplade resultatet till skolorna. Två stadsdelar minskade på ett genomgripande sätt mängden söta mellanmål i förskolan och arbetade för att få skolmåltiderna mer näringsrika. Dessutom tog ett 20-tal skolorna bort försäljningen godis och läsk i skolornas kafe-terior.

Exploateringskontoret

Exploateringskontorets kontorsyttrande daterat den 24 september 2007 har i huvudsak följande lydelse.

De övergripande förslagen behandlar åtgärder för att förverkliga barns rättigheter. Utgångspunkten för detta är FN's barnkonvention. Styrande för stadens verksamheter i arbetet för barns rättigheter är handlingsprogrammet *En god stad för barnet* som har sin utgångspunkt i konventionen och antaget av kommunfullmäktige 2004.

Kontorets huvudsakliga uppgift i samhällsplaneringen är att genomföra gällande planer bl.a. avseende gator, torg, parker och andra allmänna platser. I besluts- och planeringsunderlag som tas fram eller som kontoret yttrar sig över ska redovisas vilka konsekvenser en åtgärd får för barn och hur en den påverkar dem. Denna redovisning kompletterad med övriga planeringsansvariga förvaltningars förhållningssätt gör att barnperspektivet i den fysiska planeringen enligt kontoret är väl tillgodosett. Barnperspektivet kan dock utvecklas ytterligare.

I handlingsplanen föreslås att delmål 1 inom miljöområdet *God bebyggd miljö* kompletteras så att det omfattar barns behov av lek och fysisk aktivitet (förslag 7). Vidare föreslås att kommunerna som ett underlag i sina översiktsplaner utarbetar naturvårdsprogram, bl.a. i syfte att bevara och utveckla friluftslivet och möjligheter till fysisk aktivitet (förslag 11).

Kommunfullmäktige antog 2005 ett parkprogram för staden, ett handlingsprogram för utveckling och skötsel av Stockholms stads park- och naturmark. Grundläggande underlag för parkprogrammet utgörs bl.a. av barnkonventionen, Stockholms översiktplan, miljöprogram, integrationsprogram och sociotopkartan.

I parkprogrammet framhålls parkernas och naturmarkens betydelse för stockholmarnas vardagsliv, livskvalitet och hälsa. Med direkt bäring på handlingsplanen slås fast att stadens parker bl.a. ska skapa platser för ungdomars uteliv och barns utveckling samt ge den spontana idrotten fler utrymmen.

I översiktplanen, som utgör en viktig grund för parkprogrammet, slås fast att Stockholms gröna struktur ska bestå. Där framhålls vidare att varje stadsdel ska erbjuda områden för närrekreation som har gott lokalklimat och som är fria från störningar. Områdena ska vara lämpliga för lek, motion, avkoppling, samvaro och skönhetsupplevelser och kunna fungera som mötesplats och för nöjes- och festarrangemang.

Sammanfattningsvis anser kontoret att stadsövergripande styrdokument som *En god stad för barnet*, *Stockholms parkprogram*, Handikappolitiskt program för Stockholms stad tillsammans med nationell plan- och miljölagstiftning ger en god grund att arbeta vidare från för att värna barns miljörelaterade hälsa i den fysiska planeringen. Kontoret ställer sig därför tveksamt till behovet av en nationell handlingsplan.

RESERVATIONER M.M.

Stadsbyggnadsnämnden

Särskilt uttalande gjordes av ledamoten Cecilia Obermüller (mp) enligt följande.

Detta är en mycket intressant remiss och därför är det synd att remisstiden är så kort att det inte gavs möjlighet att sätta sig in i frågeställningarna.

De 41 åtgärdsförslagen är mycket bra och skulle i tillämpliga delar i mycket högre grad än det görs idag behöva tillämpas i Stockholms kommun. Ännu saknas barnkonsekvensanalyser i stadens arbete i många planärenden, där helt uppenbart barn- och ungdomars intressen påverkas.

Barn är mycket känsligare för många miljöproblem än vuxna är. Vi måste därför värna deras intressen. Diffust buller, luftkvalitéfrågor är sådant som inte är direkt påtagligt men oerhört viktigt att åtgärda i barns närmiljö. När får vi äntligen se åtgärder för att begränsa dubbdäcksanvändningen?

Miljöpartiet har tidigare föreslagit att "bulleröron" bör införskaffas i förskole- fritidslokaler och matsalar. Inomhusmiljöerna är mycket viktiga i våra offentliga lokaler och det är skamligt att nuvarande majoritet har tagit bort programmet för miljöanpassat byggande.

Staden kan göra mycket för att mer fokusera på barns- och ungdomars behov. Ett naturvårdsprogram är verkligen något som Stockholms kommun behöver. Parkprogrammet i all ära men att fokusera på den viktiga närnaturen som nu i allt högre tempo exploateras är av yttersta vikt. Närnaturen är så oerhört viktig för de yngsta och även de äldsta i vårt samhälle. Det handlar om fysisk och psykisk hälsa. Den tätortsnära naturen har ett mycket klen skydd i dagens Stockholm.

Sisab bör istället för att ta bort barns kojor och att sälja och bebygga skolfastigheter se till att skapa kreativa gröna och hälsosamma lekmiljöer på skolgårdarna. Stadsbyggnadskontoret ska inte tillåta försämrade skolgårdsmiljöer och noggrant se till att nya skolor och förskolor får acceptabla vistelsemiljöer utomhus.

Än har Stockholm mycket arbete kvar för att stärka sitt svaga arbete vad gäller barns hälsa och demokratiska inflytande. Se bara på Nordvästra Kungsholmens utformning, förskolor och skolor i fruktansvärt buller- och partikelutsatta lägen, sönderbyggda skolgårdar, enskilda planer som kvarter Locknålen, Kalendern m.fl. Delar av den framtida planeringsinriktningen i det s.k. 2030-programmet är direkt i strid med barns intressen.

Utbildningsnämnden

Särskilt uttalande gjordes av ledamot Anna Fredriksson (mp), vilket även ledamot Inger Stark (v) anslöt sig till, enligt följande.

Förvaltningen lämnar en rad kloka synpunkter i sitt tjänsteutlåtande och vi instämmer i alla dessa.

§ 11 (forts)

Miljöpartiet beklagar att nya stadsdelar idag byggs i Stockholm där man medvetet väljer bort utrymmen för barns lek och rörelse. Partiklar från biltrafiken skadar barns luftvägar utan att åtgärder för att minska trafiken vidtas. Intensiv lobbyverksamhet för att tillåta bostäder i områden med bullernivåer som överstiger tillåtna gränsvärden pågår. Detta trots att vi vet att buller orsakar allvarliga skador. Dessa skador uppkommer, inte samma vecka som man flyttar in en bostad i ett nytt attraktivt läge, utan flera år senare, först när barnen blivit vuxna.

Detta pågår samtidigt som denna handlingsplan tas fram. Vi menar att, trots handlingsplanen goda vilja, kommer den ensam aldrig att vara tillräcklig. Det krävs ett brett åtagande från alla parter, både offentliga och privata för att komma till rätta med barns miljörelaterade hälsa.